

Tid med TATE

"Doing less but more deeply" var en sætning, der gjorde indtryk, da vi kort før jul 2009 mødtes med Anna Cutler, Head of Learning for alle TATEs fire institutioner. Det var hendes vision for TATEs formidling fremover, og for et kunstmuseum som Louisiana med et aktivitetsniveau "grænsende til det hysteriske" (Poul Erik Tøjner), hvad angår udstillinger og anden kunstformidling, var tanken besnærende. Lysten til at følge TATEs kursændring og sammenligne de to museers praksis fik os til at kaste os over tasterne, da vi kom tilbage fra London og skrive løs på en ansøgning til KUAS pulje 5.

Helt uden fortilfælde i Louisianas historie lykkedes det at sende en samlet formidlingsafdeling afsted til TATE i foråret 2010 takket være KUAS bevilling. Dvs. Louisianas 10 faste kunstformidlere, der tilsammen har ansvar for museets tilbud til børnefamilier, skoler og voksne gæster. Udvekslingen foregik hen over fem uger som en stafet, hvor to ansatte fra Louisiana på skift rejste af sted sammen for at følge arbejdet på TATE igennem en uge. Fokus skiftede fra uge til uge, og det lykkedes dermed at få indblik i et omfattende formidlingsprogram lige fra de overordnede visioner til de enkeltstående tilbud til skoler, voksne og familier.

Fordelen ved stafet-formen var, at den gav den enkelte kunstformidler fra Louisiana mulighed for at fokusere på sit interesseområde, og ellers bede en kollega følge et relevant arrangement, der måske lå på et senere tidspunkt, end vedkommende selv var afsted. Stafetten gav desuden bedre betingelser for, at diskussioner kunne udvikle sig, fordi næste hold "udsendte" kunne følge op de spørgsmål, der havde meldt sig undervejs og efter opholdt. Behovet for fælles opsamling var på den anden side dét større, end hvis hele afdelingen var taget af sted samtidig.

I det følgende har vi samlet nogle af højdepunkterne til mulig inspiration for vores danske kolleger og for at give indblik i, hvordan TATE arbejder med at omsætte princippet om "doing less but more deeply" i praksis:

1.højdepunkt: Looking for Change og TATE Turbine generation

Længerevarende forløb med følgeforskning tilknyttet er noget TATE satser på. *Looking for Change* lyder næsten som noget hentet fra præsident Obamas valgkampagne, og med projektet giver TATE tre folkeskoler fra socialt svage områder i London mulighed for at besøge TATE en gang om ugen gennem fire år og modtage gratis undervisning.

Udgangspunktet er traditionel tegneundervisning. Eleverne skal blive bedre til at tegne, og gennem udviklingen af deres tekniske evner, viser det sig, at de også bliver bedre til at bruge deres øjne og øvrige sanser. Deres sprog udvikler sig mærkbart i det intense arbejde med at beskrive og reflekterer over, hvad de ser vokse frem på deres eget papir, og i mødet med værker fra TATEs samling, når de fx undersøger forskellige måder at lave et selvportræt.

Rationalet er, at sanser, sprog og tænkning hænger sammen, og ved lægge vægt på noget relativt ligetil og "målbar" som udviklingen af den enkeltes tegnefærdigheder, bliver der samtidigt åbnet for evnen til at udtrykke sig sprogligt mere nuanceret og for en mere kompleks tænkning. Tilknyttet projektet er en forsker, antropologen Dr. Shelby Wolf, der dokumenterede og evaluerede elevernes udvikling. Følgforskeren sikrer en løbende diskussion af projektet undervejs og en række afsluttende konklusioner. Med et flygtigt felt som formidling er dokumentation og evaluering helt afgørende for at skabe en grundlag for at kvalificere og vidensdele, og Louisianas formidlingsafdeling oplever et stort behov for at medtænke denne dimension i sin fremtidige formidling.

TATE Turbine Generation, der startede i 2009, udgør et andet ambitiøst og langstrakt projekt, men har en anden indfaldsvinkel. Her er tale om outreach i en hel anden forstand, nemlig outreach fra UK til resten af verden vha. et online formidlingsprojekt, der tager afsæt i det årlige Turbine projekt. Cocktailen hedder samtidskunst og unge, der rystes sammen over nettet og udveksler inspiration, tanker og personlige tolkninger med hinanden. TATE stiller en hjemmeside til rådighed - med mange ligheder til Facebook - og en lærerpakke oversat til de mange sprog, som de foreløbigt 175 skoler kommer fra. Lige fra Kenya, Columbia til Frankrig eller Danmark. Lærerpakken introducerer TATEs turbine projekter lige fra det første i 2000 med Louise Bourgeois store edderkopper. Materialet giver eleverne ideer til egne eksperimenter og peger på inspiration, som de kan hente hos kunstnere fra TATEs samling, hvor der er et tydeligt kunstnerisk slægtskab til årets Turbine kunstner. Altsammen er med til at give skolerne et fælles udgangspunkt for at arbejde med samtidskunsten. Nok er udgangspunktet TATEs turbine projekt, men det sætter blot en ramme for selve udvekslingen mellem skolerne omkring samtidskunst i en bredere forstand.

Til en håndfuld udvalgte samarbejdspartnere sender museet desuden en af deres tilknyttede kunstnere ud for at møde eleverne og lave en fælles workshop. Siden starten af 2010 har Louisiana og fire gymnasier været blandt de heldige at deltage i TATEs workshops. For Louisiana betyder det direkte mulighed for at følge

en anden formidlingspraksis på klods hold med elever, som vi kender de uddannelsesmæssige forudsætninger for, hvilket gør det stærkt inspirerende.

Det internationale perspektiv har fået UNESCO til at stille som protektor for projektet, og medarrangør af en fælles en formidlingskonference på TATE i 2012, hvor der gøres status på projektets resultater hidtil. Således må TATE turbine projektet siges at være et fokuseret projekt, men med stor rækkevidde.

2. højdepunkt: Kunst er personlig og et eksperiment

Al kunst er et eksperiment eller en form for undersøgelse, der finder sted. Og den har et personlig aftryk. Ikke som hudløse fortællinger, men mere som et personligt råstof, som formidlingen skal søge at bringe i spil. Modsat en dansk tradition, der ofte orienterer sig mod en fælles samtale om det færdige værk, granskningen af det og de mulige betydninger, det kaster af sig, så giver TATE indtryk af at vægte selve den kunstneriske proces højere. Hvilke valg har kunstneren taget? Hvordan havde værket set ud, hvis der var foretaget andre valg, og hvor bevæger værket sig hen på den baggrund? TATEs konklusion er derfor, at de bedste formidlere på et kunstmuseum må være kunstnere, der gennem egen praksis kan inddrage eleverne i en kunstnerisk proces og ideelt set gøre de besøgende til en slags co-creators. TATEs værker indgår som inspiration forud det eksperiment eleverne udfører sammen med kunstneren. Typisk er de otte ugentlige workshops, som TATE udbyder til skolerne også tilrettelagt ud fra en række relativt åbne temaer.

Favoriseringen af kunstnere virker naturligvis provokerende for en flok formidlere fra Danmark, der med få undtagelser er uddannede kunsthistorikere. Hvorfor skulle kunstnere være de eneste, der kan forholde sig til kunsten som eksperiment? Og hvad er der galt med kunsthistorisk, kulturel og samfundsmæssig kontekstualisering? TATE opererer med ideen om, at det gælder om at skabe et rent møde med kunsten, forstået som mødet med kunstværket eller kunstneren. Set med britiske briller synes det i høj grad at handle om en generobring af museumsrummet som noget andet end et udvidet klasseværelse, hvor lærerne forlanger pensumrettet undervisning med rigtige og forkerte svar eller klassificering af værker ud fra sværhedsgrader. TATE insisterer på værdien af undren, iagttagelse, dialog og forhandling af synspunkter. I et dansk perspektiv er det måske ikke her behovet synes størst, da den i forvejen udbredte dialogbaserede undervisning på museerne allerede vægter en fælles undersøgelse gennem beskrivelser og associationer og overvejelse af tolkningsmuligheder. Styrken ved TATEs fokus på kunstneren som formidlere synes snarere at bestå i at gå skridtet videre fra at beskrive, associere og

fortolke kunsten til i stedet at inddrage eleverne til deltagere i det eksperiment eller tankesæt, der kunne ligge i det pågældende værk.

Presset på TATEs undervisningstilbud er så massivt, at det ifølge TATE gælder om at klæde lærerne på til selv at varetage undervisningen. Også i erkendelse at det bedst kan sikre sammenhæng før-under-efter besøget. Med gratis previews på udstillingerne og "social nights" for undervisere søger TATE at ruste lærerne og diskutere mulighederne. Hver sommer og efterår kan de mere dedikerede undervisere deltage i ugekurser, hvor de bliver undervist af en af TATES kunstnere. Men enkelte dagkurser finder også sted. I løbet af vores ophold var der eksempelvis et kursus med den dejligt provokerende overskrift "Kick out the painting!". En videokunstner, Emma Hart, viste eksempler på videomediets udvikling og fik alle deltagere til at lege med, og ikke mindst overveje, hvad der ville få dem til at sparke det traditionelle maleri ud af deres undervisning til fordel for de nyere billedmedier

Pudsigt nok omfatter tanken om det rene møde ikke voksenformidlerne. De består af et stort corps volontører - de fleste pensionerede kunsthistorikere eller kunstinteresserede personer, som forpligter sig til at arbejde gratis for TATE i 2 år. Inden de må omvise, forpligter de sig til en aftens undervisning om ugen i et år, hvor deres viden om TATEs samling bygges op. I Trainee programmet lægges der meget vægt på formen: placering i rummet, stemmeføring, evnen til at stille retoriske spørgsmål mm. De får meget klare kriterier for fremlæggelse og stil, og de opfordres til værknære gennemgange.

Det er primært i den faste samling, der omvises i. I særudstillingerne ønsker man generelt ikke mundtlig formidling, da det forstyrrer den ro, som man mener de betalende gæster har ret til at få. Derfor opfordres de i stedet til at bruge audioguides. Det er tydeligt, at TATE i forhold til det voksne publikum lader til at vægte den digitale formidling højere frem for mundtlige omvisninger. Den digitale formidling er meget synlig på museerne, let tilgængelig og kvaliteten på TATE af audioguides er fremragende. Louisiana har tradition for at vægte det personlige møde i form af uddannede kunstformidlere, men er audioguides og andet digitalt udstyr en vej man ønsker at gå, er TATE et oplagt sted at besøge.

3. højdepunkt: kunst vigtigt for de allermindste

Med henvisning til de nyeste neurologiske undersøgelser, der kan dokumentere, hvordan hjernen allerede formes i løbet af barnets første seks år, har TATE valgt at satse på museets allermindste gæster.

De fysiske rammer for TATE's børneformidling adskiller sig markant fra Louisiana Børnehus, da der endnu ikke er et fast sted, hvor børnene kan arbejde med kunstens teknikker og temaer. Al formidling foregår på udstillingerne foran værkerne og er baseret på dialog og refleksion over kunstværkerne barn og deres forældre imellem. Udgangspunktet for denne dialog er TATE's familieprogrammer 'Family trails', der er en printet guide med undrende spørgsmål og små opgaver, inddelt i temaer, der passer til TATE's faste udstillinger. For de helt små findes der endda billeder syet i stof med aftagelige velcro elementer, der kan nulres, undersøges og sættes på igen.

Indholdet i TATE's 'Family trails' består af spørgsmål til de enkelte værker. Spørgsmålene tager udgangspunkt i de tanker og følelser, værkerne sætter i gang hos børnene. Måden at stille dialogbaserede spørgsmål til værker ligger i tråd med den måde, vi selv arbejder med både skriftlig og mundtlig formidling i Børnehuset. Dog følte vi, der manglede nogle kunsthistoriske og kunsttekniske facts i det skriftlige materiale, så det ikke kun handler om, hvad et barn føler, når det oplever værket, men fx også hvordan kunstneren har arbejdet med værket rent teknisk, hvilken tid han/hun levede i, og hvordan det har påvirket kunsten osv.

Disse 'trails' udleveres ved en skranke af en børneformidler, der instruerer familierne inden start og taler med dem om deres refleksioner og erfaringer, når de er færdige. Udover skranken er der et læseområde med forskellige kunstbøger for børn, en mini-biograf, der viser kunstvideoer samt et interaktivt spilleområde, hvor større børn kan spille fx kunstquiz ved computere. Tilsammen udgør disse elementer den fysiske ramme om TATE's børneformidling. Designet, røde plasticmøbler med rundede kanter, gør det let genkendeligt at lokalisere, hvor der er noget for børn. TATE står midt i opførelsen af en tilbygning, der åbner i 2012, hvor kreative aktivitetter kan foregå, hvilket fik Anna Cutler og hendes team til at lægge vejen forbi Danmark i 2008, for at se hvordan rammerne er hos os og SMK.

En udfordring for Louisianas kunstformidlerteam i Børnehuset er at få familierne ud af Børnehuset og hen foran kunstværkerne. Derfor var et af vores formål at undersøge, hvordan man kan flytte formidlingen ud foran værkerne. Ved at udlevere 'Family trails' oplevede vi, at børn og deres forældre fik et enkelt redskab til en styret dialog om kunstværkerne. Vi oplevede, at familierne sad længe foran hvert værk og talte og tegnede. Dog havde familierne ikke mulighed for at fordybe sig i egen skabende proces, da materialerne var begrænsede, fx kan man ikke have maling så tæt på kunstværkerne.

TATE bruger energi, tid og penge på at udvikle et legende og lækkert grafisk udtryk samt et informativt indhold. De 'Family trails', der blev delt ud ved

børneskranken var grafisk gennemarbejdede og indbydende. Vi blev duperet af det lækre grafiske udtryk, alt skriftligt materiale har på TATE. En anden måde at signalere, at formidlingsområdet bliver taget alvorligt og får et efterliv.

4.højdepunkt: Kroppen i centrum

At arbejde med performative tilgange til kunsten ser ud til at falde TATE mere naturligt, end tilfældet er på Louisiana. Hvis vi taler om krop og formidling er det oftest i forhold til de yngste børn. Men på TATE oplevede vi forfriskende initiativer som projektet *Quicksilver*, som retter sig mod unge med lyst til at besøge museet uden for lukketid. Sammen med en performancekunstner arbejdede de med flokdannelse inspireret af fugleflokkes formationer på himlen. Kroppen ledte, og erkendelsen fulgte. Gruppen bevægede sig rundt på museet, men også ud i gadens menneskemylder. Bagefter fulgte en række nærstudier af værker fra samlingen med kroppen som omdrejningspunkt. Et andet eksempel var TATEs trækplaster for voksne, de åbne sessions kaldet Life Drawing, hvor en nøgenmodel med sin krop tolkede værker i samlingen. Ud fra modellen skulle deltagerne så tegne skitser eller lave kollager. Trods sin popularitet var denne form for workshop dog stærkt afhængig af, hvor godt den blev introduceret, da deltagerne ellers kunne virke noget fortabte.

I forhold til børnene lægger museet op til både i den mundtlige og skriftlige formidling at sanse kunsten med kroppen fx i form af at mærke tyngde og struktur i materialer, stå som en skulptur, føle som personerne i et værk osv. Børnene sidder foran værkerne og arbejder praktisk med fx collage, tegning eller quizzes, og den sanselige formidling foregår i mødet med værket.

På Louisiana lægges der ganske vist også vægt på det praktiske og kropslige, når børnene og formidleren har set kunsten og selv skal skabe et 'værk' bagefter i Børnehusets. Men det sker væk fra værkerne. På den måde er selve kunstoplevelsen og børnenes egen skabende proces fysisk skilt ad. Inspireret af besøget på TATE, vil vi afprøve, hvordan man kan få kunstoplevelse og egen skabende proces til at være to sider af samme sag bl.a. ved at rykke en del af praksis ud foran værkerne. Eksemplerne viser, at "Doing less more deeply" ikke behøver at være akademisering af formidlingsområdet, men også kan være enkle greb, som gør, at samtalen om kunsten lejr sig dybere ved at inddrage hele kroppen.

Til trods det store inspiration, vi hentede med hjem fra opholdet ved TATE, havde vi også en række forbehold:

- Risikoen er, at formidlingsafdelingen reduceres til projektledere frem for formidlere med egen praktisk erfaring. De finder og programsætter kunstnere til at stå for undervisningen. Det skaber udfordringer i forhold til at sikre sammenhæng mellem at udtænke og udføre ideen.
- TATEs fokus på de længerevarende forløb og kunstnerworkshops betyder desuden, at TATE ikke når så bredt ud, men til gengæld har frigjort ressourcer til mere nytænkning og evaluering.
- Kræver god vejledning af forældre + lærere for godt resultat
- Der er mange ligheder mellem den måde TATE's børneformidlere og Børnehusets formidlere arbejder på. Børnene er i centrum for en dialogbaseret undervisning, der stiller undrende spørgsmål til værker, og kunstnere samt arbejder kropsligt med sanserne røre, gøre, se og høre. Vi oplevede dog at den ene af de to formidlere mest var optaget af den kunstneriske proces, og ikke i så høj grad kom i dybden med de udvalgte værkers kunsthistoriske og kunsttekniske aspekter